

Asia: VN/4300/2023

Valtioneuvoston asetus perusopetuksen jälkeisen koulutuksen valtakunnallisesta hakumenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Aihe: Lausuntopyyntö Valtioneuvoston asetus perusopetuksen jälkeisen koulutuksen
valtakunnallisesta hakumenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Viite: VN/4300/2023

Suomen Rehtorit ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa luonnoksesta perusopetuksen
jälkeisen koulutuksen valtakunnalliseen hakumenettelyyn liittyvän asetuksen muuttamisesta ja
lausuu asiasta seuraavaa:

Suomen Rehtorit ry kannattaa perusopetuksen jälkeisen koulutuksen valtakunnallisen
hakumenettelyn kehittämistä sekä siihen liittyvän valtioneuvoston asetusten tarkentamista. Yhdistys
pitää myös tärkeänä, että hakumenettelyn kehittämistä tehdään muut aiemmat muutokset (esim.
oppivelvollisuuden laajentaminen) ja niiden aiheuttamat vaikutukset huomioon ottaen. Tärkeää on
tehdä kehittämistyö muiden laki- ja asetusmuutosten vaikutuksista saatu tietopohja hyödyntäen.

Suomen Rehtorit ry kiinnittää huomiota asetusmuutoksen perusteluihin. Perustelu aloituspaikkojen
määrittämisestä etukäteen sitovasti liitetään hakijoiden oikeusturvaan. Perustelun kestävyyyteen olisi
syytä kiinnittää huomiota. Tällaisenaan se vahvistaa sitä suuntausta, että perusopetuksen jälkeiseen
koulutukseen hakeutuvat joutuvat valikoimaan opiskelupaikkansa ottaen huomioon sen, mihin
heidän päättöarviointinsa (mahdollisesti) riittää ko. hakuvuonna. Yhdenvertaisempi ja kestävämpi

tilanne olisi se, että opiskelija voisi hakea opiskelupaikkaa entistä enemmän omien vahvuuksiensa ja motivaationsa perusteella. Tämä toteutuisi paremmin, mikäli koulutuksen järjestäjä voisi muuttaa aloituspaikkojen määrää hakuvaiheen aikana tai sen jälkeen: aloituspaikkoja voitaisiin siirtää vähäisen kiinnostuksen kohteena olleilta aloilta sellaisille, joissa hakijoita on ollut aloituspaikkoja enemmän opetuksen järjestäjän resurssit ja koulutuspaikkojen todellinen tarve huomioon ottaen. Nyt asetus vahvistaa aikaisempaa rakennetta, jossa hakuvaiheessa olevia oppilaita ohjaavat perusopetuksen opettajat, oppilaanohjaajat ja rehtorit joutuvat ennakoimaan oppilaan mahdollisuuksia ja ehdottamaan ratkaisuja, jotka eivät ole välttämättä hänen motivaationsa ja vahvuuksiensa mukaisia.

Suomen Rehtorit ry toteaa, että esitetty asetus on jossain määrin ristiriitainen vallitsevaan tilanteeseen, jossa alle 18-vuotiaiden asuinkuntien tulee osoittaa opiskelupaikka vailla olevalle nuorelle hänelle sopiva opiskelupaikka alueen oppilaitoksista. Tämän myötä alueen oppilaitokset ovat käytännössä velvoitettuja ottamaan opiskelijoiksi heille tarjotut opiskelijat. Tämä velvoite hankaloituu aloituspaikkojen määrän sitovuuden kasvattamisen myötä.

Suomen Rehtorit ry kiittää asetusmuutosta siitä, että sillä tavoitellaan TELMA-koulutukseen hakeutuvien asemaa. Ko. koulutuksen piiriin hakeutuvien määrä on kasvamassa ja on hyvä, että tarve huomioidaan.

Yhdistys huomauttaa kuitenkin, että laajennetun oppivelvollisuuden myötä myös TUVA-koulutuksen tarve on lisääntynyt merkittävästi ja siihen hakeutuu todennäköisesti jatkossakin yhä enemmän opiskelijoita. Merkittävää on myös se, että laajennetun oppivelvollisuuden tultua voimaan aloituspaikkojen määrää on ollut muutosvaiheessa erityisen hankala ennakoita. Suomen Rehtorit ry esittää, että myös TUVA-koulutukseen pyrkivien tilanne otettaisiin huomioon TELMA-koulutukseen hakeutuvien tavoin ja aloituspaikkojen määrän lisääminen mahdollistettaisiin myös näissä koulutuspaikoissa.

Asetus ei näytä ottavan huomioon nyt voimassa olevia koulutuksen järjestäjien määrittämiä muita oppilaaksioton kriteereitä, esimerkiksi päättöarviointien keskiarvorajoja. Tyypillisesti pienemmissä oppilaitosyksiköissä aloituspaikkojen määrä ei ole opiskelijaksi pääsyä rajaava tekijä, vaan esimerkiksi lukioissa opiskelijaksi pyrkivien keskiarvolla on voitu vaikuttaa opiskelijoiksi otettavien määrään. Isompien oppilaitosten osalta opiskelijapaikkojen rajoittaminen on yhteydessä olemassa oleviin resursseihin. Asetus ja siihen liitetty muistiolounnos ei esitä, millaisia vaikutuksia oppilaaksioton muilla kriteereillä on aloituspaikkoja koskevaan sitovuuteen nähden. Suomen Rehtorit ry toivoo, että asetuksen taustamateriaaleissa avattaisiin muiden kriteerien merkitystä aloituspaikkojen sitovuuteen, jotta esimerkiksi keskiarvon vaikutusta opiskelijavalintaan ei jatkossakaan kyseenalaistettaisi.

Edelleen Suomen Rehtorit ry toivoo asetuksen taustamateriaalissa otettavan huomioon, miten aloituspaikkojen sitovuus rinnastetaan opiskelupaikkansa hyödyntämättä jättävien tai opiskelunsa

keskeyttävien määrään. Onko asetusmuutoksella vaikutusta näiden osalta nyt vallitseviin käytänteisiin?

Perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa aloituspaikat määrittyvät tyypillisesti tila- ja opetusresurssien myötä. Mikäli hakijoita on aloituspaikkoja enemmän, on opetuksen järjestäjä voinut tarkistaa resurssitilannetta ja myöntää opiskelupaikan myös ns. 'ylipaikoille', mikä on helpottanut yksittäisen opiskelijan tilannetta ja mahdollistanut tietyissä tilanteissa tehokkaamman resurssien hyödyntämisen. Muutoksen jälkeen tällainen tarkastelu ei olisi mahdollista, mikä on asetuksen tavoitteena olevan opiskelijan edun vahvistamisen kanssa ristiriidassa ja vähentää myös sekä opetuksen järjestäjän että yksittäisen oppilaitoksen vaikutusmahdollisuuksia. Asetus vähentää myöskin joustavuutta, jolla on voitu ottaa huomioon ennakoimattomien tilanteiden vaikutusta. Tällaisia tilanteita ovat olleet esim. opetustiloihin liittyvät muutokset. Etenkin pienissä yksiköissä muutokset voivat olla äkillisiä ja niihin olisi hyvä pystyä reagoimaan pikaisesti.

Lehtinen Toni
Suomen Rehtorit ry